

Dokument nr. 16

(2004-2005)

Årsrapport til Stortinget fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling for 2004

Årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsaml- ing for 2004

Til Stortinget

1. INNLEDNING

Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions parlamentariske forsamling for valgperioden 2001-2005 er følgende:

Medlemmer:

Finn Kristian Marthinsen
(KrF), leder

Per Ove Width (FrP),
nestleder

Åge Konradsen (H)

Marit Nybakk (A)

Rolf Reikvam (SV)

Personlige

Varamedlemmer:

Eli Sollied Øveraas
(Sp)

Morten Høglund (FrP)

Beate Heieren
Hundhammer (H)

Asmund Kristoffersen
(A)

Sigrun Eng (A)

Komitevervene var fordelt som følger i 2004:

Komité	Medlem	Medlem
Politisk komité	Finn Kristian Marthinsen	Per Ove Width
Forsvarskomiteen	Marit Nybakk	
Teknologikomiteen	Åge Konradsen	
PR-komiteen	Rolf Reikvam	
Budsjett-komiteen	Marit Nybakk	
Presidentkomiteen	Finn Kristian Marthinsen	
Den faste komité	Finn Kristian Marthinsen	Per Ove Width Marit Nybakk

2. SESJONSPERIODEN 2004

2.1 Generelt

Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentarikerforsamling ble opprettet i 1954 og består av 115 faste representanter fra de ti medlemslandene (Belgia, Frankrike, Tyskland, Hellas, Italia, Luxembourg, Nederland, Portugal, Spania og Storbritannia). I tillegg møter representanter for de seks assosierte medlemmer (Island, Norge, Polen, Den tsjekkiske republikk, Tyrkia og Ungarn), de assosierte partnerlandene (Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slo-

vakia, Slovenia) og observatørlandene (Danmark, Finland, Irland, Sverige og Østerrike).

Forsamlingen utarbeider rapporter og vedtar anbefalinger og uttalelser om forsvars- og sikkerhetspolitiske spørsmål som oversendes Rådet (regjeringssiden). Forsamlingen møtes til sesjoner to ganger årlig i Paris. Forsamlingen ledes av Presidentkomiteen, som møtes jevnlig. I tillegg finnes følgende faste fagkomiteer: Politisk komité, Forsvarskomiteen, Teknologikomiteen, PR-komiteen, Budsjett- og administrasjonskomiteen og Komiteen for prosedyrespørsmål.

Som assosierte medlemmer deltar de fem norske representantene fullt ut under de to årlige sesjonene og i komitémøtene, men har ikke stemmerett i plenum. De oppnevnte varamedlemmer deltar bare i hovedsesjonene.

Et sentralt tema i Vestunionens parlamentarikerforsamlings arbeid også i 2004 var utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik i EU (ESDP). Forsamlingen ønsket EUs forfatningstraktat velkommen som et stort sikkerhetspolitisk fremstritt, men fremhevet at den modifiserte Brusseltraktaten likevel vil måtte være en nødvendig del av det europeiske sikkerhetspolitiske oppsett fremover. Forsamlingen utarbeidet ellers innspill både når det gjelder nasjonale parlamenters rolle i ESDP, en ny europeisk forsvarspolitik og Europas rolle i sikkerhetspolitikken, inkludert forholdet til NATO. Forsamlingen drøftet også europeisk forsvarsteknologisk samarbeid og transatlantiske forbindelser. Situasjonen på Balkan og i Sør-Kaukasus var andre tema. Utfordringene knyttet til operasjonalisering av EDA (European Defence Agency) var gjenstand for debatt. Forsamlingen understreket også at tredjelands, herunder Norges, interesser må ivaretas fullt ut. Spørsmålet om norsk deltakelse i fremtidig europeisk forsvarsmateriellsamarbeid var et hovedanliggende i innleggene til den norske delegasjonen.

Den norske delegasjonen deltok ellers i debatten om hvordan man med det nye sikkerhetspolitiske oppsettet kan opprettholde en bredt sammensatt forsamling som kan utøve parlamentarisk kontroll med den europeiske forsvars- og sikkerhetspolitikken. Det var tverrpolitisk enighet i delegasjonen om å arbeide for å bevare Norges rettigheter som assosiert medlem av VEU. Spørsmålet om norsk deltakelse i fremtidig europeisk forsvarsmateriellsamarbeid som etableres i EU ble også tatt opp fra norsk side. Forsamlingens framtid er imidlertid usikker, siden VEUs operative oppgaver er blitt overført til EU. Hovedsesjonene fant som vanlig sted i juni og desember. De fem faste medlemmene av delegasjonen var også med på ulike komitémøter i løpet av året, mens varamedlemmene kun deltar under hovedsesjonene.

Nedenfor følger en gjennomgang av de viktigste sakene under de to delsesjonene:

2.2 Første delsesjon 2.-4. juni 2004

Som vanlig ble en rekke saker om europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik drøftet under sesjonen. Hovedvekten av debattene omhandlet utviklingen i EU, på området, særlig i forhold til den nye forfatningstraktaten og møtet i Det europeiske råd 17.-18. juni. Forsamlingen foreslår at EU oppretter et eget forum for interparlamentarisk kontroll med ESDP. Et slikt forum inngår ikke i de forslagene som EU-landene er blitt enige om. Man drøftet også det

nyetablerte EU-byrået for forsvarsmateriellsamarbeid hvor land som Norge arbeider for å få så nær tilknytning som mulig. Forsamlingen støtter norske synspunkter. En rekke ministre fra EU-land var invitert, men meldte avbud til å tale i forsamlingen. Det gjaldt den belgiske statsministeren, en nederlandsk minister, en irsk minister og VEUs generalsekretær Javier Solana, som ikke har vært i forsamlingen siden 2001. Den tyske forsvarsminister Peter Struck og statssekretær Bernardino Leon Gross i spansk UD holdt innlegg. Begge gjennomgikk utviklingen av ESDP og var vage om forsamlingens fremtid.

Den tyske forsvarsminister Peter Struck uttalte at VEU-traktaten ikke burde opphøre før EUs forfatningstraktat var ratifisert og trådt i kraft. VEU-forsamlingen burde fortsette sitt arbeid så lenge det tok å ratifisere forfatningstraktaten. Han antok at regjeringene ville fortsette å arbeide med forsamlingen tre-fire år til.

EU burde fortsette å utvikle sin sikkerhetskapasitet uten å duplisere NATO. EU skulle heller ikke være en motvekt til USA på sikkerhetsområdet. Det var heller snakk om byrdefordeling mellom partnere med felles grunnleggende interesser. Når det gjaldt det nyetablerte EU-byrået for forsvarsmateriellsamarbeid (European Defence Agency), sa Struck at selv om rollene for allierte ikke-EU-land som Norge ikke var avklart, trodde han at disse landene ville bli dratt inn i byråets aktiviteter.

Forsamlingen hadde en lang debatt om utviklingen av europeisk sikkerhets- og forsvarspolitik i lys av EU- og NATO-utvidelsene og arbeidet med EUs nye forfatningstraktat. Tre tekster ble vedtatt: I anbefalingen vises det blant annet til at VEU-forsamlingen er viktig og eneste forum for interparlamentarisk debatt om ESDP for allierte ikke-EU-land (som Norge). Man oppfordrer medlemslandene til å opprettholde VEU og Brusseltraktaten. Alle nye EU- og NATO-medlemmer (8 land) bør inviteres til å bli medlem av VEU. Man anbefaler også at EU oppretter et regulært informasjons- og konsultasjonssystem med europeiske allierte i 25+5-format. Erklæringen rettes i første rekke til EUs stats- og regjeringssjefer ifm. forhandlingene om forfatningstraktaten. Her understrekes det at forslaget til forfatningstraktat må endres slik at nasjonale parlamentarikere kan delta i interparlamentarisk debatt om ESDP. Det foreslås opprettelse av et eget europeisk interparlamentarisk forum for å ivareta dette. Det oppfordres også til at EU vedtar en bestemmelse om felles forsvarsforpliktelse. I beslutningen gis de åtte nye EU- og NATO-medlemmene Den tsjekkiske republikk, Estland, Ungarn, Latvia, Litauen, Polen, Slovakia og Slovenia stemmerettigheter på linje med delegasjonene fra de ti opprinnelige EU-landene. Bulgaria og Romania gis

assosiert status, Kypros og Malta observatørstatus og Kroatia assosiert partnerstatus.

Forsamlingen gir sterk støtte til det nyetablerte EU-byrået for forsvarsmateriellsamarbeid (European Defence Agency). Det vises til de utfordringer EU står overfor på området, og at etableringen vil ta tid. Det vises til det arbeidet VEU har gjort på området gjennom WEAG/WEAO (her er Norge fullt medlem) som nå planlegges overført til EU. Forsamlingen anbefaler at Rådet sikrer rettighetene til de WEAG-land (inkl. Norge) som ikke er EU-medlemmer når EA etableres. WEAG-ministrene må møtes i 2004 for å bli enige om overføringen til EA. Man gir sterk støtte til Norge og andre land om å få observatørstatus i møter på embetsnivå i EU som forbereder EA. Finn Kristian Marthinsen deltok i debatten og understreket blant annet byråets rolle i transatlantisk samarbeid. Han viste til Norges bidrag til EUs styrkemål og takket forsamlingen for støtten til land som Norge.

Parlamentarikerne drøftet også EUs arbeid i forhold til landene på Vest-Balkan (Albania, Bosnia-Hercegovina, Makedonia og Serbia-Montenegro), særlig den stabiliserings- og assosieringsprosessen (SAP) som ble innledet i 2003. Man anbefaler at EU holder en høy profil i forhold til sikkerhet, stabilitet og fremgang i området. Videre bør NATO ha et substansielt, synlig nærvær i Bosnia og Kosovo, samt at EU overtar SFORs rolle i Bosnia. EU bør koordinere nært med NATO og FN i Kosovo. Man bør bli enige om en strategi om Kosovos status i 2005. EU bør også bidra aktivt til å bygge opp og støtte utdanning, offentlig sektor, rettssystemet og støtte minoriteter i Kosovo. Man oppfordrer EU til å gi politisk, diplomatisk og om nødvendig militær støtte for å integrere Vest-Balkan i euro-atlantiske strukturer.

Forsamlingen drøftet hurtigreaksjonsstyrker. Teksten viser til de styrkemål EU har oppstilt for Petersberg-oppgaver og NATO for operasjoner utenfor sitt område. Man inviterer VEU-landene til aktivt å bidra til disse styrkemålene. Det er viktig at landenes forsvarsbudsjetter tilpasses slik at bakkestyrkene kan spesialiseres og rasjonaliseres for å oppfylle Petersberg-oppgaver. Styrkene bør utstyres med kommando- og kommunikasjonssystemer som gjør det lettere å operere med andre lands styrker. Tilstrekkelig logistisk støtte må gis, særlig lufttransport-kapasitet. Reservestyrker bør også bygges opp i medlemslandene.

Forsamlingens anbefaling viser til at kjemisk, biologisk og radiologisk terrorisme er en reell trussel. Ansvaret for bekjempelsen ligger i medlemslandene, men internasjonalt samarbeid, særlig på etterretningssiden, er avgjørende for å kunne lykkes. Medisinsk samarbeid er viktig. Internasjonale kontrollregimer må styrkes, særlig for biologivåpen. Det anbefales at Rådet beslutter at et terrorangrep særlig med

kjemiske, biologiske og radiologiske våpen er et væpnet angrep i henhold til Brussel-traktatens artikkel V om kollektivt forsvar. Videre oppfordres EU til å beslutte at solidaritetsklausulen i den nye konstitusjonen får anvendelse på slike tilfeller.

Man behandlet også romsamarbeid med Kina. Anbefalingen understreker EUs mål om å bli en selvstendig aktør når det gjelder romaktiviteter. Et samarbeid med Kina, som har et stort potensial i denne sektoren, kan styrke dette målet. Et samarbeid avhenger i første rekke av at Kina viser større åpenhet om sine romprogrammer, slutter seg til missil teknologiregimet (MTCR), samarbeider bedre med USA og styrker særlig menneskerettighetene, slik at EU kan oppheve sin våpenboikott av Kina. Man oppfordrer også deltakerne i Galileo-programmet (Norge er med) til å vurdere et nærmere samarbeid med Kina.

Situasjonen i Irak kom opp som hastesak i lys av den siste utviklingen og forhandlingene om en FN-resolusjon. Man vedtok en erklæring som blant annet understreker at FN må spille en ledende rolle. Regjeringer oppfordres til å gi den irakiske regjering suverenitet og myndighet for å kunne styre og avholde frie og rettferdige valg. Man understreket også behovet for å bli enige om sammensetningen og utplasseringen av en multinasjonalstyrke i landet.

2.3 Andre delsesjon, 29. november-1. desember 2004

Debattene omhandlet også denne gang hovedsakelig utviklingen innen EU på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området, ikke minst med tanke på hvilke konsekvenser utviklingen vil få for den modifiserte Brussel-traktaten og VEU. ESDP, den nye forfatningstraktaten og de transatlantiske forbindelser var de mest sentrale tema denne gangen. Forsamlingen påpekte igjen at den parlamentariske dimensjonen fortsatt er mangelfull innenfor rammen av ESDP. Forsamlingen behandlet også en rapport om EDA, det nye europeiske byrået for forsvarsmateriellsamarbeid som skal overta etter WEAG. Her legger Norge stor vekt på å få så god tilknytning som mulig. Dette ble understreket i innlegget holdt av lederen for den norske delegasjonen. Ellers vedtok forsamlingen en resolusjon om utviklingen i Ukraina og debatterte situasjonen på Balkan, i det sørlige Kaukasus og fredsbevarende operasjoner i Afrika.

Stef Goris, liberal fra Belgia, ble valgt til forsamlingens president for 2005. I sitt innlegg la han særlig vekt på behovet for et styrket forhold mellom EU og NATO. Han mente at VEU, som samler både EU- og NATO-land, kunne bidra til å skape et gunstig klima for tillit og samarbeid. Han ga uttrykk for overbevisning om at et interparlamentarisk forum var mer nødvendig enn noensinne innenfor rammen av ESDP og kritiserte de regjeringer som nå syntes å ville ignorere

den rollen VEU har spilt. Han oppfordret regjeringssiden til å reflektere nærmere over den nødvendige demokratiske dimensjonen som parlamentarikerforsamlingen representerte.

Forsamlingen hadde en lang debatt om utviklingen i europeisk sikkerhetspolitikk. Forsamlingen ønsket EUs forfatningstraktat velkommen som et stort sikkerhetspolitisk fremskritt. Anbefalingen fremhever imidlertid at den modifiserte Brussel-traktaten likevel vil være en nødvendig del av det europeiske sikkerhetspolitiske oppsettet fremover. Muligheten for VEU-land til å delta i operasjoner under ESDP-paraply ble ønsket velkommen. Vedtaket peker på at EU må gi europeiske NATO-land, som ikke er medlemmer av EU, en assosiert status i ESDP slik at de kan delta fullt ut i alle aktiviteter. Det beklages at det i konstitusjonen ikke er noe forslag til institusjonalsert dialog med et organ bestående av medlemmer av nasjonale parlamenter. Det uttrykkes skuffelse over at nye EU- og/eller NATO-medlemmer, som er villige til å utsette seg for den risiko som ESDP-oppdrag medfører, ikke gis adgang til å slutte seg til den modifiserte Brussel-traktaten.

Stabilitet og sikkerhet i Sør-Kaukasus var et annet tema på dagsordenen. Forsamlingen uttalte seg positivt i forhold til innlemmelse av Georgia, Armenia og Azerbadjan i EUs "naboskapspolicy". Anbefalingen ber særlig EU, men også Russland og USA om større ansvar og engasjement i forhold til en stabilisering av situasjonen i det sørlige Kaukasus.

Utfordringene knyttet til operasjonalisering av EDA (European Defence Agency) ble igjen debattert. Anbefalingen til rådet understreker blant annet at tredjeland, herunder Norges, interesser må ivare-

tas fullt ut. Dette var hovedtema for det norske innlegget under behandlingen av rapporten. Forsamlingen ba også om at når WEAG (materiellsamarbeidet) skulle overføres til EU, måtte ekspertisen beholdes. Når det gjaldt tredjeland som Norge, vedtok forsamlingen at europeiske allierte ikke-EU-land burde få kunne delta som fulle medlemmer i dette nye samarbeidet i EU.

Transatlantiske forbindelser, også i forbindelse med forsvarsteknologisk samarbeid, var et annet sentralt tema på dagsordenen. Vedtaket peker på at forholdet mellom Europa og USA er preget av både samarbeid og konkurranse, men at det ikke er et balansert forhold. Beslutningen peker på at dette misforholdet kan få negative konsekvenser for Europa og at man må søke å motvirke dette. Anbefalingen påpeker at EDA vil kunne spille en viktig rolle i denne sammenhengen, men må gis nødvendige ressurser. De politiske dimensjonene i forholdet mellom USA og Europa ble også debattert. Beslutningen understreker betydningen av bedre samarbeid over Atlanterhavet og at NATO er det viktigste forum for transatlantisk dialog.

Forsamlingen tok for seg situasjonen på Balkan, og beslutningen peker på at Europa vil ha et hovedansvar for fred og stabilitet på Balkan i overskuelig fremtid. Deployering av militære styrker og tilstrekkelig beredskap i tilfelle eskalering er sentrale elementer i en strategi for å sikre integrasjon og fremgang. Viktigheten av NATO/EU-koordinering og liaison understrekes, men EUs rolle blir stadig mer sentral på bekostning av NATOs. Operasjon Althea ønskes velkommen som et første skritt i den retning.

Oslo, den 31. mars 2005

Finn Kristian Marthinsen
delegasjonens leder